

*Качан Олег Євгенович,
здобувач ступеня доктора філософії;
Львівський торговельно-економічний університет*

УПРАВЛІННЯ МОДЕРНІЗАЦІЄЮ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ: АНАЛІТИЧНА ФУНКЦІЯ

Провідне місце в системі управління модернізацією внутрішньої торгівлі – це аналізування та визначення сукупності індикаторів, на основі яких будуть формуватися висновки в частині рівня поступу й поширеності модернізаційних процесів. Зважаючи на те, що модернізація сама по собі явище достатньо абстрактне, яке більшою мірою піддається якісному аналізу, а ніж числовому, кількісному, достатньо складним місцем у сформованій методиці слід визначити обґрунтування критеріальних значень кожного зі сукупності індикаторів. У випадку неможливості цього слід застосовувати експертні методи та інші альтернативні підходи до визначення, включно з сучасними можливостями штучного інтелекту [1, с. 346-361; 2, с. 10-19]. При цьому загальний контекст і загальне методичне тло формування системи індикаторів мають зводитися до надання оцінки й характеристики того, на скільки відповідний аспект відповідає сучасному загальносвітовому рівню в плані інноваційності й розвитку, ефективності та конкурентоспроможності [3, с. 244-249; 4, с. 1785-1798]. До прикладу, індикатори економічної складової мають характеризувати на скільки внутрішня торгівля як галузь економіки конкурентоспроможна, в якій мірі реалізується її економічний потенціал і можливості, якою є її економічна безпека, чи реалізуються її функції і якою є загальна інтегральна ефективність. Тобто, оцінюючи економічний аспект модернізації внутрішньої торгівлі, дослідник має на основі попередньо опрацьованих даних про загальні параметри і характеристики розвитку торгівлі в країні та її регіонах.

В аспекті міри модернізації за організаційною її компонентою важливо визначити рівень сучасності та прогресивності тих макро- і мікрорівневих систем і структур, які тут сформувалися та визначають якість і ефективність функціонування й розвитку суб'єктів торговельного бізнесу та внутрішньої торгівлі як галузі в цілому. Про організаційну модернізацію також буде свідчити раціональність структурних характеристик галузі, розвиненість торговельних мереж, а також відсутність ринкових девіацій. Йдеться про корупцію, тінізацію економічних і торговельних відносин, рейдерство, приховування податків та інвестицій. Адже наявність таких проявів – це свідчення несформованості належної організаційної компоненти модернізації системи внутрішньої торгівлі.

Відносно фінансової компоненти, то видається доцільним не відштовхуватися тут від фінансово-економічного стану підприємств й структури та ефективності використання капіталу галузі, а, скоріше, дивитися на узагальнюючі характеристики, як-от – податкові надходження від суб'єктів господарювання галузі до бюджетів усіх рівнів. Збільшення цього показника

означає, що галузь фінансово й економічно стабільна, має тренд до подальшого розвитку й поступу. Аналогічно й з інвестиціями. Якщо їх обсяги зростають, а структура покращується, то це є свідченням гарного інвестиційного клімату та високої інвестиційної привабливості галузі, що безпосередньо корелює з її розвитком та високою ефективністю господарювання.

Головною складовою оцінювання модернізації слід вважати інноваційну, оскільки вона наділена безпосередніми зв'язками з осучасненням процесів і явищ. Саме інновації є тим містком, який дозволяє перейти з нижчого рівня розвитку у вищий. Проривні інновації, впроваджені й поширені в одній країні роблять її економіку більш ефективною. Відповідно, інші економіки, для яких не актуальні такі інновації не можуть вважатися сучасними, тобто з високим рівнем модернізації. Відтак, до індикаторів цієї компоненти модернізації внутрішньої торгівлі доречно віднести всі можливі показники інноваційно-технологічного розвитку й активності, включно з відповідною інтегральною оцінкою в цій сфері.

Якщо говорити про неекономічні або не прямі економічні аспекти модернізації внутрішньої торгівлі споживчими товарами та послугами, то окрім організаційної значної ваги набувають індикатори інституційної складової модернізації, відповідальної за сформованість та ефективне функціонування елементів інфраструктури торгівлі, загальної бізнес-інфраструктури, інфраструктури інноваційної діяльності, а також інфраструктури системи управління розвитком галузі, у т. ч. на рівні локальних інтегрованих структур, кластерів, кооперативних суб'єктів, систем співпраці і т. п.

Врешті-решт, окрім економічної, слід вести мову й про соціальну модернізацію системи внутрішньої торгівлі. Підібрані в межах цієї компоненти індикатори мають розкрити характеристику якості існуючої системи захисту соціальних інтересів населення, найманих працівників та безпосередньо суб'єктів господарювання, розвиненості й поширення соціальних інновацій, а також задоволення потреб населення у споживчих товарах і послугах, які просуваються до кінцевого споживача через об'єкти роздрібної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Kutsyk P., Lupak R., Shchupakivskyi R., Kachan O., Virt M. Conceptual principles of coordination of sectoral structural changes with the need to ensure the competitiveness of the economy in the conditions of digital transformations. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2024. № 2(55). P. 346-361.

2. Васильців Т. Г., Флейчук М. І., Лупак Р. Л. Пріоритети і засоби державної політики забезпечення економічної безпеки розвитку внутрішнього ринку в Україні. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 53. С. 10-19.

3. Куцик В. І., Лупак Р. Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку. *Бізнес Інформ*. 2017. № 12. С. 244-249.

4. Lupak R., Kunytska-Iliash M., Berezivskiy Y., Nakonechna N., Ivanova L., Vasylytsiv T. Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. 2021. № 7 (7). P. 1785-1798.

Коцюба Олексій Станіславович,
доктор економічних наук,
професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва;
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

ПОРІВНЯННЯ НЕЧІТКИХ ОЦІНОК ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ В ЗАДАЧАХ БІЗНЕС-АНАЛІТИКИ

Порівняння економічних показників являє собою одну з ключових складових процедур і задач сучасної бізнес-аналітики. Як один з проблемних аспектів зазначеного питання виступає випадок, коли порівнянню підлягають оцінки економічних показників, які мають недетермінований характер. Залежно від конкретної ситуації може мати місце потреба у порівнянні, зокрема, імовірнісних, інтервальних або нечітких оцінок.

Для кожного з наведених вище варіантів недетермінованих оцінок сьогодні існує свій методичний апарат їх порівняння. Серед іншого свою актуальність зберігає подальше опрацювання методів порівняння оцінок кількісних економічних показників, змодельованих за допомогою теорії нечітких множин.

Найзагальнішою формою нечітко-множинного оцінювання кількісних характеристик тих чи інших процесів або явищ є нечіткі величини. В разі ж, коли йдеться про кількісні економічні показники, базовим інструментом їх нечітко-множинної формалізації є нечіткі числа.

У сукупності наявних методів порівняння нечітких чисел, й, відповідно, оцінок кількісних економічних показників, заданих за їх допомогою, можна виокремити такі три групи [1; 2]:

1) порівняння нечітких чисел на основі функції (індексу) ранжування. Як приклади такої функції (індексу) можна назвати індекс Адамо, індекс Ягера, узагальнений індекс Ягера, показник центра ваги (центроїдний індекс);

2) порівняння нечітких чисел за допомогою зіставлення з еталоном (еталонною нечіткою множиною). Як конкретний інструмент, в межах якого реалізується даний підхід, можна назвати індекс Керрі;

3) порівняння нечітких чисел на основі індексу парного порівняння. Як приклади нечітко-множинних конструкцій, які передбачають використання як індексу зазначеного роду, можна назвати індекс Бааса – Квакернаака, парну версію індексу Керрі.

Очевидно, що з точки зору бізнес-аналітичних застосувань значущими є всі наведені методичні напрями. При цьому останній з них становить окремий